

Natuur in de buurt;

Gemeentelijke Natuurmonumenten in Leiden en Ommelanden.

Het Groene Ideecafé op 17 september 2018

Een Impressie

In het Groene Ideecafé van 17 september werd het concept "**Gemeentelijke Natuurmonumenten**" toegelicht, en geïllustreerd aan de hand van het Leidse Singelpark en enkele projecten in de Leidse Ommelanden. Het thema trok bijna 40 geïnteresseerden verbonden aan uiteenlopende organisaties, waaronder diverse lokale natuurorganisaties, volkstuinverenigingen, gemeenten uit de regio en Historische Vereniging Oud Leiden.

Gemeentelijke Natuurmonumenten - prof. Joop Schaminée, Universiteit Nijmegen, WUR en Alterra.

Nederland is heel divers met veel kleinschalige landschappen; ook door menselijk ingrijpen gecreëerd. Op rijks en provinciaal niveau is er beleid voor natuurmonumenten. Het is gek dat dit op gemeentelijk

niveau niet bestaat; daar komt men meer in aanraking met lokale natuur. Hoe organiseer je ook op dat niveau ruimte, duidelijkheid en draagvlak voor Natuur in de buurt? Gemeentelijke natuurmonumenten zijn niet gericht op bijzondere, maar meer algemene soorten die we niet vaak genoeg zien. Het zou goed zijn de kansen te benutten om op dat niveau bijzondere/leuke natuur met cultuurhistorie te combineren. Het aanwijzen van Gemeentelijke natuurmonumenten heeft als doel: erkenning van het betreffende stukje natuur; en leidt niet tot functiewijziging (het vormt dus geen belemmering voor boeren/bedrijven, etc.). Dit kan een goed begin zijn van samenwerkingen tussen

burgers, bedrijfsleven en andere partijen. De door Joop Schaminée en Anton Stortelder in '[Natuur in de Buurt](#)' beschreven "gemeenten vullen het op een eigen manier in, maar de uitkomst is overal hetzelfde: een enorme betrokkenheid van mensen".

Monumentale natuur in het Leidse Singelpark - Rinny Kooi, Botanisch Curator Singelpark. Vergeleken met strak geplande intensieve landbouw, is de stad een verademing voor de natuur met vele diverse elementen. Leiden herbergt veel bijzondere plekken en soorten. Natuur is onder meer te vinden in de Hortus, het Plantsoen, begraafplaatsen Groenesteeg en Zijlpoort. In allerlei vormen, behalve planten en dieren ook (korst)mossen en paddenstoelen, en op allerlei plekken, zoals op muurtjes en in houtwallen. Het identificeren en benadrukken van waardevolle soorten en plekken kan helpen bij het behoud ervan; door bewustzijn te creëren en in overleg gemeentelijke natuurmonumenten aan te wijzen' betoogde Rinny Kooi.

Leidse Ommelanden - Cees van Oijen, Denktank Biodiversiteit Leidse Ommelanden. Het Leidse Ommelanden programma heeft als doel om groen recreatieve netwerken tussen Leiden en omliggende gemeenten te ontwikkelen en daarbij ecologische en recreatieve waarde te verbeteren. Aan de hand van de projecten voor de Klinkenbergerplas en Kagerzoom werd het belang van participatie in (ontwikkeling), beheer en monitoring van gemeentelijke natuurmonumenten in de regio onderstreept. In de discussie werd de vraag opgeworpen hoe burgers (en sponsors) kunnen bijdragen aan het behoud en versterken van cultuurhistorische en natuurwaarden van deze bijzondere gebieden in de regio.

Een goede **gebiedsafbakening** kan een gerichte en effectieve natuurontwikkeling versterken. Dit kan het makkelijker maken om omwoners te enthousiasmeren en vastgoed te waarderen en bijv. de boer die in een gebied woont motiveren om biologisch te gaan boeren.

Decentralisatie leidt niet per se tot grotere effectiviteit. Dat zou pleiten om gebieden te linken en samen te werken, dus op een hoger niveau te beheren. Het bestaande beleid daarvoor wordt niet nageleefd.

Het **belang van gemeentelijke natuur**. Waarde van cultuurhistorische monumenten is er niet zonder de bijzondere natuur er omheen. Ook de biodiversiteit op veel volkstuincomplexen is indrukwekkend en deze zouden daarom een gemeentelijk natuurmonument kunnen vormen. De Historische Vereniging Oud Leiden bepleit daarvoor wel heldere criteria te hanteren.

De toename van internationale reizen is niet volhoudbaar - gemeentelijke natuurmonumenten zijn belangrijk om lokaal in eigen omgeving te genieten, tot rust te komen, etc. Dit is ook het doel van de **stad-landverbindingen** in het Leidse Ommelanden programma: mensen verleiden van de natuur in het buitengebied te genieten.

Politiek-bestuurlijke processen. Hoe zorg je ervoor dat waardevolle natuur een natuurmonumentproject wordt en hoe geef je het politiek-bestuurlijke gewicht? Economische activiteiten hebben soms geleid tot natuur die we nu waarderen. Als we nu kijken naar 'natuurparels' die we willen behouden, dan moeten we ons afvragen: gaat het om behouden of over dynamiek? In gemeentelijke discussies en beslissingen

kunnen dit soort kernwaarden wel aandacht krijgen. Dan is zicht nodig op nul-situatie, hoe groen is gedefinieerd en waar je naartoe wil.

Die wil en de ambities zijn er meestal wel, maar **budgetten zijn vaak beperkt**. Dat beïnvloedt ook de samenwerking in het Leidse Ommelanden programma. Samenwerking vindt vooral plaats in de planvormingsfase; waar liggen kansen voor ontwikkeling natuur en recreatie en hoe kunnen we verbinding versterken? Het is vervolgens aan gemeenten zelf om project tot uitvoering te brengen. Leiden heeft geen bijdrage toegezegd aan de ontwikkeling van de Kagerzoom in Teylingen, waardoor het budget daar uiteindelijk lager is uitgevallen dan in eerste instantie begroot voor dit project. Daardoor wordt het lastig zulke projecten door te ontwikkelen zoals beoogt.

Regionale samenwerking focust nu vooral op Hart van Holland. Met 10 gemeenten bij elkaar is het niet eenvoudig om beslissingen nemen, maar er is bij het opstellen van de omgevingsvisie goede ervaring mee opgedaan. Het thema groen kan beter worden uitgebreid naar de regio Holland Rijnland. Dat heeft ook een groenfonds en -programma met een (gezamenlijke) visie op de natuurlijke leefomgeving.

De rol van burgers en het belang van gewoon te beginnen! Zodra je een gebied gaat onderzoeken,

ontdek je steeds meer bijzonderheden, waarover je kan communiceren. Er liggen goede ideeën klaar - verzameld in het boek Natuur in de Buurt - en er is draagvlak binnen verschillende gemeenten; het hoeft niet ingewikkeld te zijn. Het erkennen van de waarde van een stukje natuur (of tuinencomplex, etc.) bleek erg belangrijk binnen de pilotgemeenten, en daaraan gekoppeld het delen en inspireren. Dus: gewoon eens met elkaar gaan zitten en kijken wat je voor elkaar kan krijgen. Misschien doet uiteindelijk niet iedereen mee, maar als een aantal

mensen het gewoon doen, volgen ook andere initiatieven.

Er zijn vaak wel lokale bedrijven die willen financieren, en zijn meer opties. Door bekendheid te geven aan een natuurmonument en samen te werken, trek je verschillende partijen aan. Begin er gewoon aan – niet blijven praten, maar komt tot een actieplan; natuurmonumenten aanwijzen. Het is belangrijk om **bestuurlijk draagvlak** te creëren en dan ideeën te verzamelen; daarna gaat het vanzelf verder groeien. Leiden had (voordat het concept werd uitgewerkt) al gebieden als (natuur)monument aangewezen.

Het zou mooi zijn om **verbindingen** met andere gemeenten te leggen; in de praktijk blijkt dat soms lastig. Uit de zaal boden verschillende mensen zich aan om verbindingen te leggen tussen verschillende gebieden, zoals de Oostvlietpolder en verschillende volkstuincomplexen. Gewoon beginnen, dat leidt dat vast tot mooie uitkomsten; en er is vaak meer mogelijk dan je denkt. De contactgegevens zijn verzameld en er is afgesproken om samen aan de slag te gaan! Het ideecafé neemt het initiatief voor het maken van een vervolgafspraken.

Werkgroep Groene Ideecafé: LK en CkVO; foto's JP.

Historische Vereniging Oud Leiden was hoofdsponsor van de avond.